

Neptune armipotens, tene hæc indigna profari?
 435 Non etenim Divum multo imbecillior alter,
 Tale loqui, aut animo auderet versare silenti.
 Gloria tuta tua est, quam lux micat aurea late,
 Quumque iterum patrias Graii vertentur ad urbeis
 Mœnia tu ista manu, & sævo perrupta tridenti
 440 Merge mari, & multa magnum tege litus arena,
 Grajorum ut pereant nomenque, operumque labores
 Talia cœlicolæ mutuo sermone serebant.
 Nox ruit interea, perfectisque undique cœptis
 Obtruncantque boves, & per tentoria Graii
 445 Optatis se onerant dapibus. Forte æquore ab alto
 Lemnoque appulerant puppes, & vina vehebant
 Jasonides Euneus has miserat, inclytus Euneus
 Quem pulchra Hypsypile peperit de Iasone quondam.
 Ille cados bis centenos Agamemnoni Atridae,
 450 Atrideque tibi dederat, Menelae, ferendos.
 Ergo turmatim properant ad litora Achivi.
 Et bobus, aut ferri, atque æris fulgente metallo,
 Pellibus aut pulchris, vel servis unus emebant
 Quisque sibi, & tota celebrant convivia nocte.
 455 Stant vigiles pariter Troes, sociique per urbem.
 Providus at cœli de culmine Jupiter alto
 Crebra tonans strepitu horrisono terrebat Achivos.
 Diriguere metu, atque in humum liquefianta vina
 Fundebant pateris taciti, nec sumere quisquam
 460 Ausus, quin Superum libasset pocula Patri.
 Stratis deinde cubant: fessos sopor occupat artus.

V. 452. *Et bobus.* Permutatio antiquissima forma commercii, ut alibi.

V. 452. *Aut ferri.* An nummi, seu sigillata pecunia Homeri, aut saltem belli Trojani tempore in usu fuerint disputatione alii. Vide quæ ad lib. 23. Hic ego ferrum, atque æs non signatum, sed appensum intelligo, quod pecuniæ vicem gerebat.

V. 457. *Crebra tonans.* Quasi futurorum malorum præsagia iis ostenderet. Tonitrua enim, maxime si a destra coeli parte, atque ingeminata erant, infasta habebantur.

LIBER OCTAVUS.

ARGUMENTUM.

Jupiter quum Diis interdixisset neutri exercituum auxiliari
 in Idam descendit, & prius a quo Marte pugnantes, mox
 inferiores Græcos Trojanis statuit. Junonem, & Miner-
 vam in auxilium Græcis profectas Iris detinet Jove jubente.
 Hector vespere facto in campo concionatur.

Amque Aurora polo, crocea que in veste rubescit,
 Conciliumque Deum genitor qui fulmina tor-
 quet
 Sublimem vocat in sedem omnipotentis Olympi.
 Consedere omnes taciti, sicque incipit ipse:
 5 Accipite hæc, Divi, atque animo mea figite dicta.
 Non Dea, non Deus hæc quisquam rescindere tentet.
 Sic volo, sic jubeo: vos jussa capessere fas est.
 Nec Danais ullus, nec Teucris æthere ab alto
 Auxilium ferat in pugna, aut multatus acerbo
 10 Vulnera, siderea serus remeabit in arceis,
 Aut ego correptum in pallentia Tartara mittam
 Ab cœlo procul, ac terris, qua immane barathrum;
 Ferratæque fores stridentes cardine aheno,
 In præcepste patens tantum tenebrosa vorago,
 15 Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum.
 Noverit & quantum mea magna potentia vireis
 Cunctorum exsuperat Divum. Aut si forte periculum
 Audetis tentare, agite ex æthere summo

V. 7. *Sic volo.* Hemistichium Juvenalis. Sat. 6.

V. 14. *In præcepste.* Uti expressit Virgilii in 6.

Ingentemque , gravemque auro , ferrove catenam
 20 Suspensam Divæque omnes , Divique beati
 Viribus obnixi trahite ; at non vertice ab alto
 Saturni gnatum in terras conamine multo
 Moveritis ; quod si hæc placeat sententia menti ,
 25 Vos egomet facile , & totis cum montibus orbem ,
 Immensoque traham Oceano , tum ab culmive Olympi
 Vincula constringam , suspensaque machina mundi
 Aurai in medio , & vacuo pendebit inani .
 Tantum ego terrigenas supero virtute , Deosque .
 30 Talta jactantem superi , atque horrenda minantem ,
 Mirantur taciti , atque hærent , tandem aurea Pallas
 Sic fatur : Roburque tuum , vireisque potentes ,
 Quis neget , o Divum , atque hominum rectorque ,
 35 paterque ?
 At miseros animis , fatoque dolemus iniquo
 Oppressos Danaos virtute , & robore claros .
 Verum age , collatis quando auxiliarier armis
 Sancte , vetas , liceat saltem prudentibus ipsos
 Consiliis regere , ac tristi subducere lætho .
 Olli subridens genitor , cui sidera parent
 40 Sic infit ; Ne chara time Tritonia , non hæc
 Seria commonui , mitem me semper habebis ,
 Morigerumque tibi . Hæc fatur , tum curribus altis
 Æripedes jungebat equos , volucresque , jubaque
 Auricoma insigneis : ipse aurea in ueste refulgens
 45 Conscenditque rotas , & verbere terga sonanti
 Percutit , effusi in cursum , terræque jacentis
 Ætheris atque alti medium per inane volabant
 Idæum versus culmen , silvamque virentem
 Fontibus irriguam multis , matremque ferarum ,

V. 28. *Aurai*. Pro auræ soluta diptongo , ut apud Lucretium
 gelidai stringor aquai .
 Et apud Virgilium : atque aurai simplicis ignem . . . pictai vestis
 & auri . . . aulai in medio , atque ejusmoda sexænta .

50 Gargaraque , altus ubi lucus , pinguisque renidet
 Olli ager , Eoisque halant suffitibus aræ .
 Hic genitor calidos biuges , curruque solutos
 Sistit , & ingenti circum caligine fundit .
 Ipse animo exultans , dioque decore resedit
 Vertice in excelsa , terras unde arduus omneis ,
 55 Tectaque Dardanidum adspectat , populosque Pelasgos .
 Hi raptim pepulere famem , tum in prælia duro
 Armantur ferro : nec segnius arma parabant
 Parte alia Troum numero quanquam impare turmæ ;
 Sed vis sæva premit , dilectaque pignora , nati ,
 60 Uxoresque urgent miseros , dulcesque parentes .
 Panduntur portæ , atque equites , peditesque tumultu
 Horrisono erumpunt certatim , & litora complent ,
 Virque viro , & clypeus clypeo , atque umbonibus umbo
 Urgentur , largoque rubescunt arva cruento ,
 65 Victorumque oritur clamor , gemitusque cadentum .
 Atque euidem dum Sol cœli supera alta petebat ,
 Crescebatque dies , Teucri , Danique cadebant
 Cædibus ambiguis ; at postquam Phœbus in orbem
 Pervenit medium , pater æquo examine lanceis
 70 Attollit geminas , diversaque fata duorum .
 His super imponit populorum , & pondera librat .
 Illicet ima petit sors exitialis Achivum .
 Illa Phrygum contra æthereas se attollit in auras .
 Intonuitque Idæ genitor de culmine summo ,
 75 Grajorum & medias perstrinxit fulgere turmas .
 Diriguere omnes subito , ac timor inficit ora
 Pallidus , arripiuntque fugam , nec maximus ipse

V. 66. *Equidem*. Particula hæc apud Virgilium nisi cum prima persona conjuncta occurrit numquam , quod meminerim , quasi equidem idem sit , atque ego quidem . Non desunt tamen Latinorum exempla , qui cum aliis personis conjunxerint , quos hic sequimur .

V. 69. *Æquo examine lanceis*. Fictionem hanc Homericam expressit Virgilius in 12 , aut potius ex Iliad. 22 , ubi vide .

Restitit Atrides, non Cretæ rector opimæ
Idomeneus, gemini aut Ajaces: unus in agris
80 Nestor erat super, invitum quem forte moratur
Percussus sonipes Paridis teloque, manuque.
Inter namque olli cava tempora venit arundo,
Infixa estque alte, primi qua vertice crines
Innascuntur equis, & fata celerrima læthi.
85 Tollit se arrectum quadrupes, sociumque fatigat
Vulneris impatiens. Hic dum præscindere cultro
Lora senex implexa parat, fremitumque, rotasque
Hectorei currus, instantemque Hectora cernit,
Clausissetque diem, sed protinus obvius ante
90 Tydides stetit, & socium compellat Ulyssem:
Huc, Laertiade, huc bijuges, huc dirige cursum.
Quo fugis ignavus veluti? te turba sequentum
Jam premet, & turpi transfiget vulnere tergum.
Nestori opem, axiliumque demus, cui Dardanus Hector
95 Imminet. Hæc ait, at naveis: & castra petebat
Ille volans, ullam nec vocem exterritus audit,
Tydides solus quanquam prope constitit heros,
Nestoraque adfatur: Premeris, pater optime, turba
Dardanidum, sanguisque tibi jam frigidus annis,
100 Et segnes famuli, nec habenis apta regendis
Dextra gelu, nostros propera concendere currus,
Eja age, jam cernes quanto per gramina cursu
Hi raptantur equi, seu recta tendere in hostem,
Seu dare terga fugæ expeditat, quos nuper ab acri
105 Cepi Anchisiade: hos famulis committe ferendos,

V. 85. *Tollit se arrectum quadrupes.* Virgiliana loquutio in i.
ubi Mesentio adversum se ruente Æneas inter

” Bellatoris equi cava tempora conjicit hastam.

” Tollit se arrectum quadrupes, & calcibus auras. Verberat.

V. 96. *Ille volans.* Ulysses enim

” Dives opum, & lingua melior, sed frigida bello

” Dextera, consiliis habitus non futilis author

Iacessitus tamen, & provocatus audet nonnunquam, ut honori consulat.

Hectora nos contra properemus: noverit utrum
Tydidæ in manibus satis hæc insaniat hasta.
Sic infit, paretque senex, currumque jacentem
Eurymedon, Sthenelusque sibi sumpsero ferendum:
110 Tum pictos scandit currus Diomedis uteque.
Arte laboratas tractabat Nestor habenas,
Verberaque insonuit, confestimque Hectora propter
Adstiterunt: primus Tydides surgit in hastam,
Eniopœumque ferit famulum, frœnosque tenentem
115 Thebæo genitum, telumque in pectore condit.
Sternitur infelix aliena morte, ruitque
Frigidus ab curru: tristeis anima ivit in umbras.
Infremuit Socii casu concussus acerbo
Trojogenum ductor, perque agmina tota peritum
120 Circumit aurigam vestigans; obvius agris
Iphitides Archeptolemus forte adstitit: olli
Frœnaque cornipedum, & curam committit equorum:
Tum vero ingenti perculti clade sub altos
Fugissent maros Teucri, trementerque reclusi
125 Imbelles veluti stabulis cingentibus agni,
Adspectans sed enim genitor Divumque, hominumque
Intonat horrendum, candensque e nubibus atris
Ante rotas fulmen jaculatur, equosque frementeis,
Sulphuris atque ingens per campos flamma refusit;
130 Correptique metu subito sub curribus altis
Æripedes sternuntur equi, labuntur habenæ
Nestoris è manibus, Diomedemque ore trementi
Adloquitur senior: Naveis, & tuta petamus
Castra fuga, o Tydeo gnate, stant numina contra
135 Nunc Teucris, Priamoque favet Saturnius: olim
Forte etiam & nobis: non cœli obstantia fata,

V. 116. *Aliena morte.* Quod Virgilius. Sternitur infelix alieno
vulnere in i.

V. 129. *Sulphuris.* Cujus semper odor in fulguritis locis sentitur.

V. 136. *Non cœli obstantia fata.* Non enim est scientia, non
est prudentia, non est consilium contra Dominum, ut in Deutero-
nomio dicitur.

I L I A D I S

- 142 Consiliumque Jovis mutare, aut vincere quisquam
Terrigenum speret quanquam fortissimus, uno
Omnipotens quando genitor movet omnia nutu.
- 140 Talia Nelides, Tydei sic filius infit:
Recta mones, pater; illa animum sed cura remordet.
Hector enim quondam Teucrum stipante corona
Tydeo jactabit gnatum sibi terga dedisse
Armatum campis. Hæc olim, terra dehiscat
- 145 Sed mihi lata prius. Jactantem talia Nestor
Solatur verbis: Alios hoc dedecus, haud Te,
Chare, manet, non Dardanidæ, non talia matres
Credent Iliades, juvenes quarum ipse maritos,
Et gnatos crudo misisti in Tartara ferro.
- 150 Sic fatus convertit equos, & castra petentum
Miscet se turmæ; at Teucri telisque fatigant,
Et clamore viros, cristatusque incitat Hector
Tydide, & verbis fugientem irridet amaris:
Tydide, non prima tibi subsellia mensis,
- 155 Extaque, nec pleno crebros crateras Jacho,
Ut quondam Regesque dabunt, proceresque Pelasgi.
I, pete tuta fuga, imbellis, mollisque puella;
At non me fugiente arceis, atque alta subibis
Pergama, captivas nec matres pupibus altis
- 160 Abduces, prius hac mittam te in Tartara dextra.
Sic fatur. Ter Tydides convertere bigas,
Terque virum statuit jactantem invadere ferro,
Terque etiam Idæis ab montibus intonat æther,
Auspice prælucet Teucrum & victoria cœlo.
- 165 Hector at ingenti compellat voce phalanges:
Nunc, nunc bella manus poscunt, Lyciique, Phrygesque,
Ab Jove nunc concessa favet victoria Teucris,
Imminet exitium Danaïs dementibus, hunc qui
Viribus Hectoreis imbellem opponere murum,
- 170 Trajectu & facilem tentarint ducere fossam.
Vos, ego quum naveis cursu pervenero ad altas
Ferte manu flammam memores, ipsasque, virosque

L I B E R . VIII.

143

- Attonitos fumo ut perdam, & formidine inerteis.
Sic fatus, bijuges acuit sermone comanteis.
- 175 Xantheque, tuque Podarge, Æthonque, atque inclyte
Lampe,
Hordea nunc mihi: nunc suavem persolvite victum,
Vinaque, quæ vobis quondam prius ædibus amplis
Obtulit Andromache. soboles pulchra Eetionis,
Quam mihi, cui primis virgo est conjuncta hymenæis.
- 180 Ergo agite, ut clypeum longævi Nestoris, auro
Quem solidò insignem totum fert fama per orbem,
Tydide aut humeris, multa quam Mulciber arte
Extudit, argento loricam, atque ære coruscum
Accipiam, quæ si abstulero, non crastina Achivas
- 185 Lux, reor, adspiciet Trojana ad litora puppeis.
Sic ait, at furiis ingentibus effera Juno
Neptunum adloquitur, Divum domus alta tremiscit
Indignante Dea: Neque te miserescit Achivum
Neptune armipotens? Helicenque, Ægæaque frustra
- 190 Templa tibi, & magnis cumulent altaria donis?
Quin agite, o Danaïs Superum quicumque favetis,
Irruite in Teucros; hortor vos regia conjux,
Et germana Jovis. Solus sublimibus Idæ
Verticibus fremat, ac vireis, irasque Deorum
- 195 Sentiat ille semel. Jactanti talia, frater:
Insanis, soror? An Divi, quot claudit Olympus,
Stare Jovem contra, vireisque opponere certent?
Talia Cœlicolæ magni sese inter agebant.
- Interea quantum ab pelago ad fossam usque profundam
- 200 Arva patent, currusque, & equi, clypeataque compleat
Turba virum, sævi quos Hectoris ira coactos,
Ac trepidos premit, ab cœlo dum fata secundo
Læta fluunt, & jam ratibus jam cogitat igneis.
Atridem sed enim movit Saturnia Juno
- 205 Compellare viros, animosque accendere dictis.
Ergo rateis obit intrepidus, tentoriaque alta,
Ardentemque manu sustentat murice pallam,

Et positam in medio navem concendit Ulyssis,
 Qua hortantis vocem spatiis æqualibus ambo,
 210 Ultimus inde Ajax, ferus hinc audiret Achilles.
 O formæ tantum pubes studiosa decoræ,
 Grajugenæ, quo prisca, viri jactantia cessit,
 Qua se quisque olim ad Lemnum inter pocula mensæ
 Tergaque taurorum, centum pro Troibus unum,
 215 Bisque etiam centum insano jactaverat ore?
 Millia nunc armata tamen jam cedimus uni
 Priamidæ, mox qui flamas, ignemque carinis
 Injicit victor, vel aget per viscera ferrum.
 Jupiter omnipotens, tale unquam dedecus alter
 220 Sustinuit Regum? doluit vel pressus eadem
 Clade, pater? Tamen Argolicis quum pupibus oras
 Iliacas peterem, promissaque moenia fatis,
 Sacra tibi nunquam caruere altaria donis,
 Muneribusque meis, adipemque, & pinguia semper
 225 Exta boum, & puris combussi tergora flaminis.
 Hoc saltem, o Divum genitor, (non Pergama posco,
 Non Priami gazam) hoc saltem concede roganti
 Incolumis liceat patrias remeare sub oras
 Ut miseris, sævasque manus evadere Teucrum.
 230 Sic inquit, tetigere Jovem lacrimæque, precesque,
 Agminaque Argolicas iterum perducere ad urbeis
 Annuit, atque aquilam (quo non felicius ullum
 Augurium ex avibus) superas sinit ire per auras
 Fulvamque, ingentemque: olli tener hinnulus uncis
 235 Unguis hærebat, celeris pulcherrima cervæ
 Progenies, hunc illa Jovis prope dejicit aram,
 Regi ubi Cœlicolum mactabant rite Pelasgi.
 Tum vero augurium læto clamore salutant,
 Et revocant animos, primusque ex agmine toto
 240 Tydides volat, & fossam prævertitur altam.
 Atque Agelao Phradmonidæ tergo incutit hastam,
 Dum trepidus fugit, egreditur per pectora cuspis.
 Ille cadit, super ingentem dant arma sonorem.

Tydidem Atrides gemini, geminique sequuntur
 245 Ajaces bellorum animæ, Idomeneusque, Deoque
 Meriones similis Marti, atque Evæmone natus
 Eurypilus, Teucerque arcu, insignisque sagittis.
 Stabatque Ajacis clypeo contectus, & hosteis
 Hinc circumspectans, quum tracto spicula nervo
 250 Fuderat, inque Erebi quemquam demiserat umbram,
 Ad matrem veluti trepidus puer, ille redibat
 Fraternum subito ad clypeum, tutusque latebat
 Orbe sub ingenti. Quem primum straverit heros
 Diva cane. Orsilochum ante alios, Hamopaonaque acrem
 255 Insignem Polyæmonidem, Chromiumque, Ophelestem,
 Ormenon, atque Deo similem membris Lycophonta.
 Dætoraque, ac Teucros inter clarum Melanippum.
 Gestit adspiciens Grajorum ductor, & altum
 Inclamans. Salve Teucer, charum caput, o! sic
 260 Perge bone, afflictis miserorum rebus Achivum
 Forte jubar fies, immortalisque parenti
 Gloria, qui curis aluit te ingentibus olim
 Matre nothum quamquam, Martisque instruxit in arteis.
 Nos quoque, nos tibi, si Priami convellere regnum
 265 Fata duint, ausis pro talibus, inclyta quondam
 Præmia, vel tripodem dabimus, multove nitenteis
 Ære rotas, & equos volucres, lectamve puellam.
 Talia Rex, Teucer contra hæc Telamonius infit:
 Quid memet properantem urges. Rex maxime, dictis?
 270 Ex quo etenim versus muros, atque Ilion altam
 Reppulimus Teucros, octo jam dextra sagittas
 Miserit, octo animæ tristem petiere paludem
 Florentum juvenum; sed non avertere campo
 Hectora adhuc potui. Hæc fatur, lectamque sagittam
 275 Priamidem contra tota jaculatur opum vi,
 Sed longe volat, & pugnantem forte per agros
 Gorgythiona ferit Priami quoque sanguine cretum,
 Eximiumque armis, quem Castianira Deabus
 Par forma Æsymii peragrat dum jugera campi

- 280 Fuderat , huic calidum perrumpit viscera ferrum ,
 Ac veluti aut violæ , lassove papavera collo
 Demisere caput , pluvia quum forte gravantur ,
 Haud secus olli humero cervix collapsa recumbit ,
 Insurgitque iterum Teucer , telumque sonanti
 285 Ex arcu jacit , Hectoreo sed corpore longe
 Arcitenens abigit Phœbus : secat aera cuspis ,
 Iphitidæque Archeptolemi præcordia rumpit .
 Ille ruit curru ex alto , tum lumina somnus
 Ferreus occludit , trepidique per arva jugales
 290 Hac , illac fugitant . Aurigam maximus Hector ,
 Et comitem magno percusus corda dolore
 Semianimem linquit , fratri tum tradit habenas
 Cebrioni : ipse rotis , & curru interritus alto
 Desilit in terram , saxumque immane prehendit ,
 295 Voce tonans magna , & recta contendit in hostem .
 At pharetra telum exemptum Salaminius heros
 Impiger aptabat nervo , retroque trahébat .
 Illum Priamides saxo petit , & ferit altum
 Juxta humerum , qua cervices pectusque cohærent ,
 300 Et lætho est aditus facilis , nervumque refregit .
 Dextera cum torpet , manibusque elabitur arcus ,
 Corruit inque genu ; at lapsum fortissimus Ajax
 Tutatur clypeo , ad naveis dum fidus Alastor ,
 Mecisteusque ferunt clamantem , & multa dolentem .
 305 Hic animos pater ingenteis Saturnius addit
 Trojogenis , cedunt Danai , retroque feruntur .
 Hector primores inter fera lumina torquens
 Huc , illuc graditur , ceu quum acrem monte leonem ,
 Setigerum aut quondam densis in saltibus aprum
 310 Insequitur canis , atque pedem pede fervidus urget :
 Tergaque , coxasque observat fugientis , & usque
 Hæret hians , Danaum assiduus sic terga premebat ,

V. 281. Ac veluti aut viole. Comparationem hanc ex Gorgythione
 ad suum Euryalum traduxit Virgilius in 9. Æneid.

- Torpenteisque fuga sternebat Dardanus Hector .
 Inde ubi jam vallo tuti , fossaque latebant
 315 Hortantur sese mutuo , Divosque precantur
 Clamore ingenti , erectisque ad sidera palmis .
 Ast Hector celeres agit hinc : agit inde quadrigas
 Gorgoneos oculos , Martique simillimus ora .
 Regia tum Juno Danaos miserata paventeis
 320 Infremit , & magna adloquitur sic voce Minervam :
 Chara Jovis proles , Danaosne extrema ferenteis
 Hectoris unius patiemur robore cædi ?
 Nonne vides quantis miseri ærumnisque , metuque
 Attoniti lugent ? quantum furit Hector in armis ?
 325 Huic Pallas contra . Atque animas centum ille dedisset ,
 Argivumque manu patriis cecidisset in arvis ;
 At pater ille meus furiis agitatus inquis
 Infensusque mihi hos animos , dextramque moratur .
 Nec meminit quibus afflictum curisque , malisque
 330 Rege sub Eurysteo gnatum servavimus olim
 Mœrentemque animo , ac Divos clamore vocantem :
 Auxiliumque dabam misero , mœstumque levabam ;
 At mihi venturi mens si præsaga fuisset ,
 Tartara quum petiit , ferrato & cardine portas
 335 Ore canem triplici æthereas ducturus ad oras ,
 Non utique Stygiæ fugisset stagna paludis .
 Despicimur sed enim , Thetidis dum Jupiter exlex
 Obsequitur precibus , quondam queis Diva profusis
 Demulxit complexa genu , mentumque prehendit
 340 Offensem Æacidæ ut gnati repararet honorem .
 Fors erit ut nostri indigeat , gnatumque vocabit .
 Nunc currus tu , Diva , para , bijugesque frementeis
 Donec ego Jovis in tectis cruda induor arma .
 Videro num nobis ducentibus agmina Grajum
 345 Patre satus Priamo cristatus gaudeat Hector .

V. 330. Gnatum. Herculem Jovis ex Alcmena filium. De hac
 fabula , Cerber Cane , ac descensu Herculis ad inferos late Ovidius.

Forte canes quisquam & Troum, s̄avasque volucres
 Carnibus, & nigro saturabit sanguine campos.
 Talia jactanti paret Saturnia Juno,
 Auricomos & equos properans, axemque parabat,
 350 Juno Jovis soror, & conjux, numemque verendum.
 At Pallas, peplum variis quod floribus olim
 Neverat ipsa manu, & pallam discincta fluentem
 Ædibus in patriis, squammis, auroque micantem
 Thoracem iuduitur, pugnamque armatur in acrem.
 355 Conscenditque rotas, tum dextra corripit hastam
 Ingentemque, gravem, validam, qua fervida turmas
 Illa virum, heroasque domat Jove nata parente.
 Juno acreis hortatur equos, urgetque flagello,
 Sidereæque patent portæ adnitentibus Horis,
 360 Queis Jovis imperiis custodia credita cœli est,
 Vel reserare altam, vel claudere nubibus æthram.
 Aera jamque secant, cœloque feruntur aperto
 Quum pater omnipotens Idæ de vertice summo
 Prospiciens, multoque irarum turbidus æstu,
 365 Evocat auratis celarem Thaumantida pennis:
 Iri, Deas retro, & volucres converte jugaleis,
 Nec proprius sine me adversum properare furentis.
 Haud etenim paribus mecum concurritur armis.
 Namque & equos sternam, vertamque axemque, Deasque
 370 Nec dolor ille decem poterit volventibus annis,
 Ulla nec Divum, aut hominum lenirier arte,
 Vulneraque, ardentí fulmen quæ impresserit ictu.
 Et memor irarum, patriique furoris in ævum
 Lugebit Pallas. Junonis non ego rixas,
 375 Curarimque dolos, queis sese opponere nostris
 Consiliis amat, & cœptis obstare quietis.
 Sic ait, illa volat rapido velocior Euro
 Culmine ab Idæo, inque altum contendit Olympum;
 Limineque in primo properanteis, ore minaci
 380 Adloquitur, magni exponens mandata parentis:
 Quo stultæ ruitis? Quæ tanta insania, Divæ?

Jupiter auxilia hæc vetat, iratusque minatur
 Et vobis, & equis cladem, currusque ruinam,
 Tuque, o gnata Deo, an vultus temerare verendos,
 385 Inque Jovem audebis sceleratam attollere dextram?
 Tantum effata, fuga liquidas Dea pervolat auras.
 Regia tum Juno: haud chara pro gente Pelasgum
 Arma Jovem contra, pugnamque licere putandum est.
 Vixerit hic, ille intereat, sua cuique salutem
 390 Ut sors, & fortuna tulit, Danaosque, Phrygesque
 Consiliis regat æternis Rex Jupiter æquus
 Dixerat, inque altum bijuges convertit Olympum,
 Fumanteisque locant plenis præsepibus Horæ,
 Auratum & currum inclinant parietibus altis,
 395 Cœlicolasque inter Divæ, atque sedilibus aureis
 Membra locant, versantque ingenteis pectore curas.
 At pater Omnipotens Idæ cacumina linquens
 Flectit equos Divum in sedeis, arceisque beatas.
 Hos alta ad stabula, & nitidas Neptunus ad haras
 400 Actutum tulit, & currum velamine cinxit.
 Jupiter altitonans solio in fulgente resedit,
 Concutiturque sedente Deo, & tremit altus Olympus,
 Inde procul tacitæ Pallas, Iunoque sedebant,
 Mœrenteis placido adfatur quas Jupiter ore:
 405 Mœretisne, Deæ? at fessæ non pondere certe
 Armorum, aut multa Troum de cæde jacetis,
 Quos alitis contra sævum hunc in corde furorem.
 Propositum sed enim Jovis haud mutaverit omne
 Concilium Divum, quotquot supera alta tenetis.
 410 Cunctis quandoquidem virtute, & robore præsto.
 Sed vobis pugnamque ante, horrentemque tumultum
 Corda tremor tenuit, pulchro nec sidera rursum,
 Templa nec alta Deum licuisset scandere curru
 Fulmine percussis candenti. Talia fatig.
 415 Interea Pallas procul, & Saturnia Juno
 Ore gemunt tacito, nec quicquam irata parenti
 Pallas ait, sævitque dolens, atque æstuat intus.

I L I A D I S

150

Ast iræ impatiens fatur sic maxima Juno:
 Sat mihi , sat reliquis invicta potentia Divis
 420 Nota tua est . Quid nos verbis percellis amaris ?
 Hoc scelus , hoc crimen , fatis quod flemus iniquis
 Oppressos Danaos . Quod si auxiliarier armis
 Cœlicolum prohibes , saltem prudentibus ipsos
 Consiliis liceat regere , ac subducere morti .
 425 Hæc Juno , hæc cœli genitor qui nubila cogit;
 Cras mage , si lubet , adspicies , pulcherrima Juno ,
 Saturno natum ingenti virtute per agros
 Argolicas rumpentem acies , & castra prementem .
 Non etenim prius ab campis Tros cesserit Hector ,
 430 Quam magnus rursum ab ratibus cieatur Achilles ,
 Undique quum pressis Danais , Patrocloque perempto
 Clade sub extrema ad naveis pugnabitur altas .
 Nam sic fata ferunt: nec te iratam , atque furentem
 Curarim quicquam . Per me licet , ultima ponti ,
 435 Tellurisque petas , Japetus qua carcere cœco ,
 Saturnusque fremunt , nec Phœbi luce , nec auris
 Oblecant placidis animum : stant Tartara circum .
 Nulla tuæ nos cura fugæ turbaverit , inquam ,
 Illuc si adpuleris , durum , implacabile monstrum .
 440 Dixerat hæc , Junoque pudens obmutuit ore .
 Oceani interea Phœbus petit æquora curru ,
 Almaque nigrescit tellus horrentibus umbris .
 Trojogenis ingrata quidem lux occidit aurea ,
 Grata sed afflictis , terque exoptata Pelasgis .
 445 Hæc inter procul ab ratibus prope fluminis oras ,
 Qua strageis inter , totisque cadavera campis
 Hac , illac congesta locus , cœtum evocat Hector .
 Troes equis subito terram petiere relictis ,
 Ille decem , atque ultra cubitos longam tenet hastam ,
 450 Ærea cui cuspis longe resplendet , & aureus
 Annulus it circum , hac nixus sic incipit heros :
 Trojogenæ , ac Phryges , & Lycii , spes maxima Trojæ ,
 Combustis ratibus Grajum , stratisque maniplis

L I B E R V I I I.

151

Credideram modo victriceis in mœnia turmas ,
 455 Templaque ducturum : spem nox inimica fefellit ,
 Servavitq[ue] viros , pictasque ad litora puppeis .
 Cedamus tenebris (sic Dii voluistis) & ægra
 Corpora curemus victu , bijugesque comanteis
 Solvite , carpantque præsepibus hordea plenis .
 460 Tum Cererem , pinguisque boves , ac dulcia vina
 Ab domibus properate , atque insuper arida ligna ;
 Ut noctem solidam Auroræ nascentis ad ortum
 Ignibus arva micent , magnusque refulgeat æther .
 Noctem sub nigram Danai ne in puppibus altis
 465 Maturare fugam , & pelago se credere tentent .
 Haud saltem sine cæde rateis , sine sanguine tuti
 Conscendant , habeatque recentia vulnera quisque
 Fraxineæve hastæ , aut gladij , volucrisve sagittæ ,
 Quæ curanda domi ferat , & memor horreat alter .
 470 Pergameas arceis , belloque laceссere Teucros .
 Insuper & magnam præco mittatur in urbem ,
 Ut pueros pubescenteis , & tempora canos
 Excubias agitare senes in turribus altis .
 Edicat , jubeatque : ægras tum denique matres
 475 Hortetur magnos accendere in ædibus igneis ,
 Firmaque sit totis pernox custodia muris ,
 Ne Argivum juvenum manus improvisa repente
 Ingruat attonitæ turmis absentibus urbi .
 Omnia , ut exposui : cives , rata , firmaque sunt .
 480 Cras alio adstanteis forsan sermone morabor ,
 Si modo in auxilium Jove , Cœlitibusque vocatis ,
 Hanc fatis ductam adversis ab litore pestem
 Propulerim nostro . Nunc vos servate manentes .
 Aurora in roseis aderit quum candida bigis ,
 485 Et ferro , & flamma ad naveis pugnabimus altas .
 Experiar Tydeo an natus me trudat in urbem ,
 Anve ego prostratum spoliem fulgentibus armis .
 Ipse suas noscet vireis , si robore nostro
 Sustinet intortum ferrata cuspide telum ;

K 4

ILIADIS

490 At reor, in primis flavam mordebit arenam
Lectis cum sociis, Phœbus quum fulserit ortu.
Sic utinam lætho exemptus, fatisque caducis,
Immortali ævo, æterna fruererque juventa,
Ac Phœbus colerer veluti, votisque vocarer
495 Illa dies erit ut generi mœstissima Grajum.
Sic jactans memorat, Troes plausere faventes.
Tum bijuges solvunt calido sudore madenteis
Currus quemque suos propter, religantque capistris.
Et Bachum, ac Cererem, pecudesque, bovesque ferebant
500 Solliciti ab tectis, magnasque e saltibus ornos,
Disponuntque dapeis, superas it nidor ad auras.
Olli elati animis per campos ordine longo
Nocte sedent tota, & crebris micat ignibus arvus.
Ac veluti plenam quum circum sidera Lunam
505 Pulchra nitent, cœli quondam statione serena,
Et speculæ procul, apparentque cacumina summa,
Et nemora alta, superque ingens aperitur Olympus,
Astraque, lætaturque tuens de culmine pastor.
Tot naveis inter, Xanthi & saxosa fluenta
510 Teucrorum apparent ignes ante Ilion altum.
Mille rogi, & mille: at circum clypeata virorum
Turba sedet quinquaginta, juxtaque ligatus
Stat sonipes, virideisque herbas, atque hordea mandit,
Auroram expectans roseam, lucemque diei.

V. 504. Ac veluti plenam. Serenæ noctis descriptio pulcherrima,
& cœgo vati gratissima.

LIBER NONUS.

ARGUMENTUM.

Agamemnon Græcos ad fugam capessendam hortatur, cui
adversantur Diomedes, ac Nestor. Hujus suasu Ulysses,
Ajax, Phœnix legati ad Achillem mittuntur. Ille con-
stantissime renuit: legati renunciant, & Diomede hor-
tante pugna decernitur.

Alia per campos Teucrorum; at luctus Achivos,
Pallidus ac timor exagit, gelidique timoris
Anxietas comes, ac piscosi ut marmora ponti
Quum Boreas, Zephyrusque repente ex mon-
tibus urgent

5 Threiciis, cumulus nigrarum exurgit aquarum
Hinc, illinc, viridisque in saxa refunditur alga,
Sic animus Danaum curarum fluctuat æstu.
Maximus in primis Agamemnon ductor Atrides
Irrequetus obit, præconesque ire canoros
10 Per campos jubet, atque alta in tentoria lectos
Cogere, non tamen assueto clamore vocatos,
Grajugenum proceres. Mœstos tum mœstior inter
Consurgit lacrimans, nigro ceu ex fonte perennes
Præcipitant, celsisque ruunt de rupibus undæ,
15 Tunc sic ille altos fundens e pectore questus:
O mihi gens dilecta, duces, Saturnius hac me
Clade premit, mihi Trojana de gente triumphos.
Pollicitus quondam, nunc ipse infensus Achivis
Indecorem jubet in patrios remeare penateis
20 Turmarum ingenti amissa jam parte; sed alto
Sic placitum Patri, qui regna, urbeisque superbias
Vertit quum voluit, vertet mox quum volet; uni
Nam mare, tellusque obsequitur, parentque vocanti.